

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

manducat? Deus nouit hoc. De hoc cœlesti myste-
rio aliqua perstrinximus à catholicis fideliter te-
nenda, Qui n. his contradicit hæreticus iudicatur.

*Hil. lib. 2. de
tri. ad pr. Idē
Hil. ante me-
diū li. 8. Hi-
eron. ca. 5. ad
Gala. & Os.
ca. 9. Aug. l.
de utilitate
credend. &
ad honoratū
cap. 1. tom. 6.*

Quid faciat hæreticum, & quid sit hæreticus. B
Ne a. ignores quid faciat hæreticum, vel quid
sit hæreticus, audi breuiter quid indē sancti do-
ctores tradant. Hilar. ait. extiterūt plures, qui cœ-
lestium verborum simplicitatem, non veritatis
ipsius absolutionem susceperunt? aliter interpre-
tantes, quā dictorum virtus postularet. De intelli-
gentia n. hæresis, non de scriptura est: & sensus nō
sermo, sit crimen. Idem in 8. intelligentiæ sensus in
crimine est. Hiero. dicit, quod ex verbis inordina-
te prolatis incurritur hæresis Aug. definiens quid
sit hæreticus, ait. Hæreticus est qui alicuius tēpo-
ralis cōmodi & maxime gloriæ principatusq; sui
gratia, falsas ac nouas opiniones gignit vel sequitur.

DE POENITENTIA.

DISTINCT. XIV.

*Hiero. in cō-
mentariis ad
illud Esa 3.
Agnitio vul-
tus corū t. 9.
& t. 1. epi. ad
Demetriadē
de Virginita-
te seruanda
ante mediū.*

Post hæc de pœnitentia agendum est. Pœnitentia
longe positis à Deo necessaria est, appropin-
quent. Est n. vt ait Hieron. secunda tabula post
naufragium: quia si quis vestem innocentie in ba-
ptismo perceptam peccando corruerit, pœnitentia
remedio reparare pōt. Prima tabula est baptis-
mus, vbi deponitur vetus homo & induitur nouus.
Secunda pœnitentia, quia post lapsum resurgimus,
dum vetustas reuersa repellitur, & nouitas
perdita resumitur. Post baptismum prolapsi per
pœnitentiam renouari valent, sed non per baptis-
mum. Licet homini sæpius pœnitere sed non bap-
tizari, baptismus tantum est sacramentum: sed
pœnitentia dicitur & sacramentum & virtus mentis.
Est n. pœnitentia interior, & est exterior. Exterior
sacramentum est: interior virtus mētis est: & vtraq;
causa salutis est & iustificationis. Vtrū vero omnis
exterior pœnitentia sit sacramentum, vel si non ois,
qua

quæ hoc nomine censenda fit, consequenter inue- *Matth. 6. a*
 stigabimus. A pœnitentia cœpit Ioan. prædicatio *Isa. 66. 10. l. 6.*
 dicentis. Pœnitentiã agite: appropinquabit n. re- *etymologia-*
 gnũ cœlorum. Quod a prece docuit, illud post ve- *ra. Esa. 26. 6*
 ritas prædicauit, exordium sumens sermonis à pœ-
 nitentia: Pœnitentia dicitur à puniendo qua quis
 punit illicita, quæ commisit. Pœnitentię virtus ti-
 more cœcipitur, Vnde Esa. A timore tuo Dñe con-
 cepimus & peperimus spiritũ salutis. Est a. pœni-
 tentia, vt ait Ambros. mala præterita plangere, &
 plangenda iterum non committere. Itẽ Greg. Pœ- *Greg. ho. 24.*
 nitere est antea acta peccata deslere, & flenda non *de euangelio*
 cõmittere. Nam qui sic alia deplorat, vt alia tamẽ *Luc. 15. Dõ.*
 cõmittat, adhuc pœnitentiã agere aut ignorat, aut *1 post tri. ad*
 dissimulat. Quid n. prodest, si peccata luxurię quis *finem.*
 defleat, & adhuc auaritię æstib. anhelat? His verbis
 quidẽ vehementius inhzentes, contendunt vere
 pœnitentię vltra non posse peccare dãnabiliter: &
 si grauitèr peccauerit. Verã non præcessisse pœni- *Isi. in lib. 2.*
 tentiã. Quod alijs etiam muniunt testimonijs. Ait *de summo*
 n. Isidorus, Irrisor est & non pœnitens; qui adhuc *bono cap. 16.*
 agit quod pœnitet. Nec videtur Deũ poscere sub- *2. P. t. 2. d*
 ditus, sed subsannare superbus. Canis reuersus ad
 vomitũ, & pœnitens ad peccatum. Multi lachry-
 mas in desinenter fundunt, & peccare nõ desinunt.
 Quosdã accipere lachrymas ad pœnitentiam cer-
 no, & affectum pœnitentię non habere: quia incõ-
 stantia mentis nunc recordatione peccati lachry-
 mas fundunt, nunc reuiuiscente vsu, ea quę fleue- *Esa. 1. e*
 runt iterãdo cõmittunt. Esaias de peccatorib. di- *Isi. li. pri. so-*
 cit, Lauamini mudi estote. Lauatur & mudi est, *li. oquiorum*
 qui & præterita plangit, & flenda iterũ non com- *in fin. Aug.*
 mittit lauatur & non est mundus, qui plangit, quæ *serm. 6. De*
 gessit, nec deserit, & post lachrymas ea, q̄ defleue- *tempore.*
 rat repetit. Item Aug. Inanis est pœnitentia quam *Gr. pa. 3.*
 sequens culpa coinquinat. Nihil profunt lamenta, *pastor ad-*
 si replicantur peccata. Nihil valet veniam à malis *monition 31.*

*Greg. pap. 3. pastor. admo-
nitione 31.
Super epi. 2.
c. 2. Ne forte
abundantio-
ri tristitia.
Am. se. 22. n.
Psal. 118. ad
princ.*

poscere, & mala denuo iterare. Itē Greg. Qui com-
missa plangit, nec tñ deserit, pœna grauiori se sub-
iicit. Itē Amb. Repræhenduntur, qui sæpius agen-
dam pœnitētiam putant: qui luxuriantur in Chri-
sto. Nam si vere pœnitentiam in Christo agerent,
iterandā postea nō putarent, quia sicut vnum ba-
ptisma, ita vna est pœnitentia. His alijsq; plurib;
vtuntur in assertionē suæ opinionis. Sed Amb. di-
cit. Hęc vero pœnitētia est, cessare à peccato. Et ite-
rum, Magni profect⁹ est renuntiasse errori. Imbu-
tos n. vitijs animos exurere atq; emundare virtu-
tis est perfectæ & cœlestis gratiæ, & ideo sane ita
definiri pōt. Pœnitētia est virt⁹, vel gratia qua cō-
missa mala cum emēdationis pposito plangimus
& odimus, & plangenda vltērius cōmittere nolu-
mus: quia pœnitentia vera, est in animo dolere, &
odire vitia. Vnde illa verba præmissa, pœnitere est
anteacta deslere, & flenda non cōmittere: recte sic
accipi possunt, vt non ad diuersa tempora, sed ad
idē referantur: vt sc. tempore quo deslet cōmissa
mala, non cōmittat voluntate vel opere flenda, q̄
innuitur ex verbis consequentib;. Nam qui sic alia
deplorat, &c. Hinc Aug ait, Cauendum est, ne quis
existimet nefanda illa crimina (qualia qui agunt,
regnum Dei nō possidebunt) quotidie perpetranda,
& elemosynis redimenda. In melius est n. vita
mutanda: & per elemosynas de peccatis præteri-
tis propitiandus est Deus, non ad hoc emēdamus
quodammodo, vt ea semper liceat impune com-
mittere. Nemini n. dedit laxamētum peccandi, &
si miserando deleat cōmissa peccata, si non satisfa-
ctio congrua negligatur. Itē Pius Papa. Nihil pro-
dest homini ieiunare & orare, & alia religionis o-
pera agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur. Qui
ergo à malis sic mentē reuocat, vt cōmissa plāgat,
& plangenda cōmittere non velit, nec satisfacere
negligit, vere pœnitet, Nec ideo nō est vera pœni-
tētia,

*Aug. in enc. 1.
c. 10. in tom.*

*Pius Pap. 1.
epist. 1. ad o-
mnes fide-
les in fin.
De pœn. di. 3.
cap. Nihil
prodest.*

tētia,
infirm
tens,
tare v
qui p
tēpus
ei fuf
perfe
seque
Inani
seque
geher
niten
rum,
fieren
Sed &
& pœ
reuit
runt.
Ideo
subse
vero
rant
vale
sunt
plicē
in fir
tur c
deur
non
dinē
in ex
De h
ager
dan
mal
etia

tētia, quia forte post, nō de proposito, sed casu, vel infirmitate peccabit. Ille a. irrifor est & non pœnitens, qui sic cōmissa plangit, vt plangenda voluntate vel opere committere non desinat. Ille etiam qui post lachrymas repetit quæ fleuit, lauatur ad tēpus, sed mundus non est. i. illa munditia non est ei sufficiens ad salutē: quia est momentanea, non perseverans. Itē illud, Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat, sic intelligendum est. Inanis est: sc. carens fructu illius pœnitentiæ quam sequens culpa inquinat. Illius n. fructus est vitatio gehennæ & adeptio gloriæ. Mortificatur n. illa pœnitentia, & alia antea acta bona persequens peccatum, vt nō sortiantur mercedē, q̄ meruerunt cum fierent, & q̄ haberent si peccatum non succederet. Sed & si de peccato succedenti pœnitentia agatur, & pœnitentia quæ præcessit, & alia antea acta bona reuiuiscunt: sed illa tātum, quæ ex charitate præcederunt. Illa n. sola viva sunt, quæ ex charitate fiunt. Ideoq; si per sequentia peccata mortificantur, per subsequentiā pœnitentiā reuiuiscere possunt. Quæ vero sine charitate fiunt, mortua & inania generantur: & ideo per pœnitentiā reuiuiscere non valent. Similiter intelligendum est illud. Nihil præ sunt lamenta, &c. Et illud. Nihil valet, &c. Si n. replicetur peccata, nihil valet ad salutē vel ad veniā in fine præcedens lamentum, quia nihil relinquitur de vitæ munditia: quia aut peccata dimissa redeunt, vt quibusdam placet cum replicatur: vel si non redeunt, eis tamen deleris propter ingratitude ita reus & immundus constituitur, cum adhuc in expiandis implicatur, ac si iam deleta redirent. De hoc tamen sc. an peccata redeant, post plenius agemus. Similiter nihil valet ad salutem obtinendam, vel ad munditiam vitæ habendam, veniā de malefactis poscere, & malefacta denuo iterare. Ita etiam intelligendum est illud q̄ idem August. a. libi

Aug. in l. de vera & falsa penitentia. cap. 8. in medio eiusdem. in tom. 4. Eodem li. c. 8. post med. Aug. cap. 13. eiusd. lib. de penit. vera. Ican. 5. c. 8. s. 6.

ait. Pœnitentia est quædã dolentis vindicta, semper puniens in se, quod dolet commisisse: & infra. Quotidie dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere n. est pœnam tenere: vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Ille a. pœnam tenet, qui semper vindicat, quod commisisse se dolet. Pœnitentia ergo est vindicta semper puniens in se, quod dolet commisisse. Quid restat nobis, nisi dolere in vita? vbi enim dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si vero pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu gaudeat & speret de gratia, quamdiu sustentatur à pœnitentia. Dicit enim Dominus, Vade, & amplius noli peccare: non dixit, Ne pecces sed nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo seruabitur, nisi dolor in pœnitentia continue custodiatur? Sed semper doleat, & de dolore gaudeat: & non sit satis, quod doleat, sed ex fide doleat, & non semper doluisse doleat.

Determinatio intelligentiæ dictorum.

De pœnitentia perfectorum, vel ad salutem sufficienti intelligendum est, quod supra dixit, se. Pœnitentia est vindicta semper puniens, quod commisit: & alia huiusmodi. Illud vero, Si pœnitentia finitur, nihil de venia relinquitur: dupliciter accipi pot. Si n. iuxta quorundam intelligentiam, peccata dimissa redeunt, facile est intelligere nihil de venia relinqui: quia peccata dimissa iterum replicantur. Sicut n. ille, qui ex seruitute in libertatem manu mittitur, interim vere liber est, & tamen ppter offensam in seruitute postea reuocatur: sic & pœnitentia peccata vere dimittuntur, & tamen ppter offensam, quæ replicatur, iterum redeunt. Si vero non redire dicantur, sane potest dici etiam sic nihil de venia relinqui: non quod dimissa peccata iterum impurentur, sed quia propter ingratitudinem ita reus & immundus constituitur, ac si illa redirent.

De

De solenni & vnica pœnitentia.

C

Illud autē quod Amb. ait, Repræhenduntur, & c. Sicut vnum baptisma, ita & vna pœnitentia: non secundum generalē, sed secundum specialem morē ecclesię de solenni pœnitentia dictum intelligitur: quæ apud quosdā semel celebrata nō iteratur. Item illud aliud Amb. Pœnitentia semel vsurpata nec verē celebrata, & fructum prioris aufert, & vsum sequētis amittit: de solenni intelligitur. Solēnis ergo pœnitentia, vt Ambr. in eodē ait: est quæ fit extra ecclesiam in manifesto, in cinere & cilicio: quę pro grauiorib. horrendisq; ac manifestis delictis tantum imponitur. Et illa nō est iteranda pro reuerentia sacramenti, vt ne vilescat & contēptibilis fiat hominibus. Vnde Aug. Quamuis cautē & salubriter prouisum sit, vt locus illius humillimę pœnitentię semel in ecclesia cōcedatur, ne medicina vilis vel min⁹ utilis esset ægrotis: quæ tãto magis salubris est, quãto minus cōtemptibilis fuerit. Quis tamē audeat Deo dicere, Quare huic homini, qui post pœnitentiã primam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? Orig. quoq; de hac solēni pœnitentiã, quæ pro grauiorib. criminib. iniungitur ait, Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit, quæ non in crimine mortali, vel in blasphemia fidei, sed in sermonis vel in morū vitio cōsistat: hæc culpa semper reparari potest, nec interdicitur aliquando de huiusmodi pœnitentiã agere: sed nō ita de grauiorib. criminib. In grauioribus n. criminib. semel tantum pœnitentiã conceditur locus. Cōmunia, quæ frequenter incurrim⁹, semper pœnitentiã recipiunt, & semper redimuntur. Cōmunia dicit venialia peccata & fortē mortalia quædā aliis minus graua: quæ sicut sæpè cōmittuntur, ita frequenter per pœnitentiã redimuntur. Sed de grauiorib. criminib. semel tantum agitur pœnitentia, scil. solennis. Nam & de illis, si ite-

Ambr. c. 11.
lib. 2. de pœ-
nit ad fin.
to. 1.

Ad Mace-
donium epi-
54 non longē
à princ. in
tom. 2.

Orig. super
Leu. de ven-
dit. domo-
rum, c. 25.
Hom. 15. in
medio eius-
dem, in t. 1.

rentur, iteratur pœnitentia, sed non solennis: quod tamen in quibusdam ecclesiis non seruatur. *Auctoritatibus probat, quod non semel tantum, sed frequenter peccata dimittantur per pœnitentiam.* D

Quod verò pœnitentia non semel tantum agatur, sed frequenter iteretur, & per eam frequenter iterum venia præstetur, pluribus sanctorum testimoniis probatur. Ait n. Aug. scribens contra quosdam hæreticos, qui peccantibus post baptismum semel tantum dicebant vtilē esse pœnitentiam, ita. Adhuc instant perfidi, qui sapiunt plusquam oportet: non sobrii, sed excedentes mensuram dicunt. Et si semel peccantibus post baptismum valeat pœnitentia, non tamen sæpè peccantibus proderit iterata: alioquin remissio, ad peccandum esset incitatio. Dicunt enim. Quis nõ semper peccaret, si semper per pœnitentiam redire posset? Dicunt n. Dñm incitatore[m] mali, si semper peccantibus subuenit: & ei peccata placere, quibus semper præsto est gratia. Errant autē. Constat n. multum ei peccata displicere, qui semper præsto est ea destruere. Sed si ea amaret, non semper ea destrueret. Idē ad Maced. In tantum hominum iniquitas aliquando progreditur, vt etiam post peractam pœnitentiam, & post altaris reconciliationem, vel similia, vel grauiora committant. Et tñ Deus facit etiam super tales oriri solem suum, nec minus tribuit, quam ante tribuebat, largissima munera vitæ & salutis. Et quamuis eis in ecclesia locus ille pœnitentiæ non concedatur, Deus tñ super eos suæ patientiæ non obliuiscitur. Ex quorum numero si quis vobis dicat. Dicite mihi, verum aliquid profit ad vitam futuram, si in ista vita illecebrosissimæ voluptatis blandimenta contempsero, si me pœnitendo vehementius quam prius excruciauero, si vberius fleuero, si melius vixerem, si pauperes largius sustentauero, si charitate ardentius flagrauero? quis vestrum ita desipit, vt

huic

Aug. in lib. de vera & falsa pœnitentia cap. 5. in initio. in to. 4. ad Rom. 12.

August. ad Macedonium epist. 54. in 2. 2. Mat. 5. g

huic homini dicat, Nihil tibi ista in posterum proderunt. Vade, saltē huius vitæ suauitate frūere. Avertat Deus tam immanem sacrilegamq; demeritiam. Item Ioan. Chryso. de reparatione lapsi. Talis, mihi crede, talis est erga homines pietas Dei: Nunquam spernit pœnitentiã, si ei sincerè & simpliciter offeratur, etiam si ad summū quis perveniat malorum, & inde tamen velit reuerti ad virtutis viam: suscipit libenter & amplectitur, & facit omnia quatenus ad priorem reuocet statum. Quodq; est adhuc præstantius & eminentius, etiã si non potuerit quis explere omnem satisfaciēdi ordinē, quantumlibet tamen & quantumlibet breui tēpore gestam non respuit pœnitentiã: suscipit etiam ipsam, nec patitur quamuis exigua conuersionis perdere mercedem. Exemplis etiam hoc idē astrui potest. David n. per pœnitentiã adulterii simul & homicidii veniã impetrauit: & grauius tamē postea deliquit in populi enumeratione, quod populi multitudo prostrata ostendit. Illud a. mirabile est, quod angelo ferienti plebem se obtulit, dicens. Grex iste quid fecit? fiat manus tua in me, & in domū patris mei. Quo facto statim sacrificio dignus iudicatur, qui absolutione æstimabatur indignus. Nec mirū si tali sua oblatione pro populo, peccati sui adeptus est veniã: cum Moyses offerēdo se pro plebis errore, peccata diluerit. His aliisq; testimoniis pluribus euidenter ostenditur, per pœnitentiã non semel tantum, sed sæpius nos à peccatis surgere, & veram pœnitentiã sæpius agi. Voluntaria enim peccantibus nobis, vt ait Apost. pro peccatis non relinquitur hostia secunda scil. quia semel tantum Christum oportuit pati: nec relinquitur secundus baptismus: Relinquitur verò secunda pœnitentiã, & tertia, & deinceps, vt Ioan. Chryso. super hunc locum ait. Sciedum, inquit, quod hic quidam exurgunt, horum

Chryso. lib.
ad Theodo-
rum lapsum
sive epist. 10.
5. nō longè à
princ.

1. Reg. 11. a
Ibidem cap.
Ambr. in
apologia Da-
uid cap. 7. in
fine eiusdem
in to. 4.

1. Para. 22. a

Exod. 32. g

Heb. 10. e

Chryso. hom.
20. ad ca. 10.
Ad heb. t. 4.

ver-

verborum occasione pœnitentiam auferentes ;
quasi per pœnitentiam non valeat peccator post
lapsum resurgere secundò , & tertio , & deinceps.
Verum etiam in hoc pœnitentiam non excludit,
nec propitiationem , quæ sepè fit per pœniten-
tiam : sed secundum baptismum & hostiam.

*QVOD PLVRIBVS IRRETITVS PECCA-
tis non potest pœnitere de vno vere, nisi de omni-
bus pœniteat.*

DISTINCT. XV. A

*Ex Grat de
pœnit. dist. 3.
cap. Scelera-
tio.*

*Super can.
Deu. 32. sunt
plures.*

*De pœnit.
dist. 3. cap.
Ignis.*

ET sicut prædictis auctoritatibus illorum error
conuincitur, qui pœnitentiam sepius agendam
non putant, & per eam à lapsu peccantes frequen-
ter surgere desistunt: ita eisdem illorum oppositio
eliditur, qui pluribus irretitum peccatis asserunt de
vno verè pœnitere, eiusdemque veniam à Domino
consequi posse sine alterius pœnitentia. Quod et-
iam auctoritatibus astruere conantur. Ait n. Pro-
pheta. Non iudicabit Deus bis in idipsum: vel vt
alii transtulerunt, Non consurget duplex tribula-
tio. Si ergo, inquiunt illi, aliquis sacerdoti fuerit
cōfessus vnum de duob. vel pluribus peccatis & de
illo iniunctam sibi pœnitentiã à sacerdote satisfac-
tione expleuerit cæteris tacitis: non pro illo pec-
cato amplius iudicandus est, de quo satisfecit ad
arbitrium sacerdotis, qui vicem Christi in Ecclesia
gerit. Ideoque si de eo iterum iudicetur, bis in idipsum
iudicat Deus, & consurget duplex tribulatio. Sed
de his oportet illud tantum intelligi, qui presentibus
suppliciis commutantur in bonum, & sic perseue-
rant: super quos non cōsurget duplex tribulatio.
Qui vero inter flagella duriores & deteriores fiunt,
vt Pharaon, presentibus æterna connectunt: vt tem-
porale supplicium sit eis æternæ pœnæ initium. Vn-
de Aug. Ignis succensus est, & c. i. vindicta Dei hic
incipiet, & ardebit vsque ad extremam damnatio-
nem. Hoc cōtra illos notandum est, qui dicunt il-
lud,